

etiamsi sit occultum, tenetur illud denuntiare. Quod si tale sit, ut alteri infamia ori-
ri possit, monendus est prius, & privatim
corrigendus, si spes emendationis affulgeat,
nec sit in mora periculum. Denunciatio autem
est facienda ab eo, qui noverit impedimentum,
etiamsi illud per testes probare non possit; quia
hujusmodi revelatio proderit vel ad vitandum
peccatum, vel ad reparandum injuriam Sacra-
menti; præsertim cum in probabilissima multo-
rum sententia unus testis fide dignus satis sit
ut Episcopus prohibeat matrimonium, nisi aga-
tur de præjudicio tertii, in qua hypothesis re-
quiritur plena probatio ex c. licet, & c. *Omni de*
Testam. Vide alia apud auctorem.

CAPUT VII.

De impedimentis Matrimonium dirimentibus.

70. Præter defectum veri consensus, impe-
dimenta dirimentia sunt quindecim his versi-
bus contenta.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, in-
cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus, & impos,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tuta.

71. Quest. 1. Quisnam error dirimat ma-
trimonium? R. 1. Error personæ de jure na-
turæ irritat matrimonium; variata enim perso-
na, variatur substantia contractus, dum qui
intendi contrahere cum una, v. g. Bertha, non
consensit contrahere cum alia, v. g. Anna. Ita

omnes TT. cum D. Th. *Suppl. q. 51. a. 1.* Et
hoc locum habet, etiam si error sit crassus, &
qui facile vinci posset; imo etsi error sit
comitans, nec dederit causam contractui, ita
ut adhuc errore cognito, initum fuisset ma-
trimonium. Hoc enim solum probat, quod tunc
foret quidem consensus, sed re vera talis in
præsenti contractu non adfuit. R. 2. error circa
qualitatem personæ comitans, sed non dans cau-
sam contractui, non irritat matrimonium; un-
de si quis contraheret cum corrupta, aut pau-
pere, vel ignobili, quam putabat virginem,
vel divitem, aut nobilem, his qualitatibus præ-
cipue non motus, sed aliunde, valet procul-
dubio matrimonium; quia in eo eventu adest
voluntarium ad illud requisitum. Ita DD. com-
muniter.

72. R. 3. Magna lis est inter TT. an va-
leat matrimonium cum errore circa qualitatem
personæ, qui det causam contractui; quo scili-
cet cognito matrimonium non fuisset contractum.
Communis est auctorum doctrina ipsum irritare
matrimonium, si qualitas redundet in substan-
tiam. Sed quo pacto id dignoscatur, hoc opus,
hic labor. Triplex tamen regula adsignari potest.
1. tunc qualitas in substantiam redundat, cum-
quis habet animum contrahendi sub tali condi-
tione, & non aliter. 2. cum qualitas non est
communis aliis, sed propria, & individua ali-
cujus personæ particularis, puta, si quis cre-
deret se contrahere cum primogenita Regis;
error enim qualitatis redundaret in persona.
Tertia regula, quam tradit D. Th. ea est: si

consensus fertur directe, & principaliter in qualitatem, & minus præcipue in personam ipsam; secus vero si consensus præcipue fertur in personam, & minus præcipue in ipsius qualitatem. Unde si quis dicat: *volo ducere Titiam, quam puto esse nobilem*, tunc error non redundat in personam, nec invalidat matrimonium; contra, si apud se statuat: *volo ducere nobilem qualem puto esse Titiam*.

73. *Quæst. 2.* Quid de impedimento conditionis? R. homo liber per ignoratiam ducens servam invalide contrahit ex jure Ecclesiastico, ut probabilius docet D. Thomas, sed fundato in jure naturæ, cum talis contractus quodammodo adversetur & bono prolis, & bono Sacramenti. Quod si liber scienter contrahit cum serva, matrimonium est validum ex jure Can. etsi jus Civile aliud videatur statuere in *1. de ancillis. c. de incestis nupt.* Esset tamen irregularis ex *c. si quis. dist. 34.* Quæcumque autem ignorantia, quantumvis crassa, nullum reddit matrimonium hujusmodi. Sunt, qui velit esse quoque nullum matrimonium servi cum serva ignoranter contractum; sed hoc probabilius nego cum S. Th. in *suppl. q. 52. art. 1.* cum Ecclesia solum attendat inæqualitatis conditionem. Certum est autem eum, qui deceptus est, posse propria auctoritate resilire, atque etiam servam, nisi id vetet prudens timor scandalii. Erit autem validum matrimonium hominis liberi cum liberta, & probaliter cum serva, quæ per ipsum matrimonium fiat libera; puta, si dominus eam accipiat in conjungem,

aut ei contrahendi libertatem donet.

74. *Quæst. 3.* Quo modo votum dirimat matrimonium? Nemo dubitat votum solenne castitatis, vel Religionis dirimere matrimonium; sive dirimat jure tantum Ecclesiastico, ut Scoto cum aliis placuit; sive etiam jure Divino, ut fert communis sententia cum D. Th. in *4. d. 38. q. 1. n. 3.* De voto, quod emittitur in susceptione Ordinis sacri, dicemus postea.

Quæst. 4. Quænam cognatio sit impedimentum dirimens matrimonium? Nota, triplicem distingui cognationem; prima dicitur *legalis*, proveniens ex adoptione perfecta, qua persona sui juris transit in potestatem, & familiam alterius, non secus ac si ejus sit filius, quæ requirit auctoritatem supremi principis. Secunda est *Spiritualis*, quæ jure Ecclesiastico oritur inter personas alicuas ratione baptismi, & confirmationis. 3. est consanguinitatis carnalis, quæ oritur ex vinculo carnis inter personas ab eodem stipitem descendentes. His positis....

75. R. 1. Cognatio legalis dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inter adoptantem, & adoptatum, ejusque decedentes ex *c. per adoptionem. 3.* Aliqui contra communem sententiam volunt, per eam solum dirimi post Trid. usque ad secundum gradum *inclusive. V.* Layman. Hoc tamen impedimentum est perpetuum inter adoptantem, & adoptatum, & uxorem illius, & e converso; sed inter filios adoptantis, & adoptatum est solum temporaneum, scilicet usque dum filii sint sub potestate illius. Hic autem dubitatur, ad quos extendatur hæc legalis

cognatio? Nonnulli eam extendunt usque ad quartum gradum; sed communis est DD. sententia non prætergredi primum gradum, cum hic tantum a jure positivo assignetur. Comprehendit autem adoptantem, & omnes, qui sunt sub potestate adoptati. *Salmant. Sanct. alii. 76. R.* 2. cognatio spiritualis dirimit matrimonium, ut constat ex *Trid. Sess. 24. c. 2.* inter baptizantem, & baptizatum, & hujus patrem & matrem: item inter susceptorem, & susceptum, & hujus patrem & matrem. De aliis, quæ dici possunt circa cognationem spiritualem, egimus in *Tract. de bapt. R. 3.* cognatio consanguinitatis carnalis matrimonium dirimit usque ad quartum gradum lineæ transversæ *inclusive*. Et quidem quoad primum gradum, saltem in linea recta, jure naturæ; tres reliqui vetiti sunt jure Ecclesiastico. Pro gradibus agnoscendis statuo sequentes regulas. *Linea* est series personarum ab uno stipite descendentium per varias generationes, diversos continens gradus; aliaque est recta, alia transversa. Recta est series personarum, quæ in eadem linea conjunctæ sunt cum stipite; seu quæ recta oriuntur ab eodem principio; transversa est series personarum, quæ non nisi oblique cum eo stipite sunt conjunctæ. *Stipes* dicitur ille, a quo descendunt contrahentes, tanquam a principio consanguinitatis. *Gradus* est distantia unius personæ ab alia, qui in linea recta totidem sunt, quot sunt personæ una dempta, scilicet stipite. Hinc pater & filius sunt consanguinei in primo gradu, nepos, & avus in secundo, cet. *Linea transversa æqualis est*

inter personas æqualiter distantes a communi stipite, & in ea tot gradibus personæ inter se distant, quot distant a communi stipite. Unde frater, & soror sunt in primo gradu lineæ; transversæ, patruales, & consobrini in secundo, filii eorum in tertio.

77. In linea transversa inæquali inter personas inæqualiter distantes ab stipite, personæ singulæ tot gradibus inter se distant, quot gradibus remotior persona distat a stipite. Unde patruus, & nepos, filius, & soror patris sunt consanguinei in secundo gradu. Quæ omnia facilius intelliges ex adjuncto schemate...*

78. *Quæst. 5.* Quodnam est crimen dirimens matrimonium? R. triplex: homicidium, adulterium, & raptus. De raptu speciatim agemus ad calcem hujus capituli, nunc de duobus aliis criminibus est sermo. Ac primo homicidium ut matrimonium dirimat, debet fieri ab altero conjugis, & tertia persona, vel saltem ex utriusque consensu cum animo contrahendi matrimonium cum socio homicidii; requiritur ut animus matrimonii externis saltem indicis manifestetur. Nec satis est, ut cædes tentata sit, nisi opere sit perfecta. Atque ea quidem de homicidio, quod non præcesserit adulterium; nam si istud forte præcessit, ad dirimendum matrimonium sufficit, quod alter perpetret homicidium, quamvis alter sit omnino inscius. Constat ex *c. si quis vivente 5.* ubi dicitur, non obstante adulterio valere matrimonium cum adultero post mortem conjugis, nisi forte vir, aut mulier virum, qui

mortuus fuerat, occidisse notetur. Et ex c. propositum 1. de eo, qui duxit.

* SCHEMA CONSANGUINITATIS.

	IV. Abavus Abavia	
IV. M. Patruus M. Proamita.	III. Proavus Proavia	IV. M. Proavunc. M. Matertera
III. M. Patruus M. Amita	II. Avus Avia.	III. M. Avunculus M. Matertera
II. Patruus Amita	I. Pater Mater	II. Avunculus Matertera
I. Frater	* Stipes	I. Soror.
II. Filii, & filia fratris	I. Filius Filia	II. Filii, & filia sororis
III. Nepotes, & neptes ex fratre	II. Nepos Neptis	III. Nepotes, & neptes ex sorore.
IV. Pronepotes, & proneptes ex fratre	III. Pronepos Proneptis.	IV. Pronepotes, & proneptes ex sorore
	IV. Abnepos Abneptis	

79. Sed hoc impedimentum non subeunt adulteri, qui non sunt conscii alterius matrimonii. Imo quævis ignorantia excusat in multorum sententia, saltem nisi sit affectata, & dolus intercedat. Requiritur etiam, quod tam adulterium, quam promissio matrimonii fiat vivente conjuge, nec fuerit revocata ante adulterium, revocatio enim post adulterium non tollit im-

pedimentum ex c. *fin de eo qui duxit*. Promissio autem matrimonii cum adulterio debet esse expressa, ut ait Sanctius, quamvis alii dicant sufficere tacitam cum adulterio, ut impedimentum inducat. Sed non est satis ficta promissio, ut probabilius docent TT. cum jura exigant fidem matrimonii, quo nomine non comprehenditur ficta promissio, præsertim cum res sit odiosa, adeoque stricte sit interpretanda. Idem dico de promissione conditionata, quæ tamen inducit impedimentum, postquam impleta est conditio ante mortem conjugis. V. alia apud auct.

80. *Quæst. 6.* Quomodo dirimit matrimonium disparitas cultus, seu Religionis? R. ea solum ex jure Ecclesiastico matrimonium dirimit inter baptizatum, & non baptizatum, etiam catechumenum. Inter baptizatos impedit quidem, sed non dirimit, ita ut matrimonia cum hæreticis valida sint, sed illicita. Ita declaravit Bened. XIV. in bulla, quæ incipit: *matrimonia*, ubi tamen legitur; *dolens Sanctitas sua, esse inter Catholicos, qui insano amore turpiter dementati ab hisce detestabilibus connubiis, quæ S. Mater Ecclesia perpetuo damnavit, ex animo non abhorrent: Episcopos omnes, Vicarios, Parochos in iis partibus degentes serio, graviterque hortatur, & monet, ut Catholicos ab hujusmodi nuptiis in propriarum animarum perniciem ineundis, quantum possint, absterreant, atque efficaciter impedire satagant.*

81. *Quæst. 7.* Quænam vis, & metus dirimat matrimonium? Nota, vim a metu differre, cum vis sit ab externo principio; tollatque vo-

luntarium, metus autem cum voluntario possit consistere; potest autem oriri a causa intrinseca, vel naturali, ut metus mortis, naufragii, cet. vel ab externa, & libera, nempe ab alio homine. R. igitur 1. vis, seu violentia, ut & metus gravis, injuste incussus ad extorquendum matrimonium, istud irritat in utroque foro. D. Th. cui omnes consentiunt, ex *c. significavit de divort.* Et quidem etiam si intervenerit juramentum; nisi juramentum sit de ponendo consensu libero, quod certe obligat, ut animadvertit Viva q. 4. *d. Matr. a. 3. & 4.* Utrum autem metus gravis irritet matrimonium juræ naturæ, an positivo tantum, disputant TT. quorum multi cum D. Th. tuentur, matrimonium metu gravi initum esse nullum jure naturæ; cum hic contractus perficiatur solo consensu, qui si non careat omni coactione, firmus, & perpetuus esse non potest. Alii stant pro jure tantum Ecclesiastico, cum metus imminuat quidem, sed non tollat voluntarium.

82. R. 2. Ut metus dirimat connubium, debet esse ab extrinseco, sive ab homine; metus enim ab intrinseco exortus, v. g. mortis, naufragii, cet. non irritat matrimonium, 2. debet esse incussus ad finem contrahendi matrimonii; nam si, ad alios fines incutiatur, non tollit libertatem consensus. 3. debet esse injuste incussus; nam si juste inferatur, non tam ab alio infertur, quam ab ipsomet, qui causam dedit. 4. debet esse gravis, cadens in constantem virum; non censetur enim invitatus contraxisse, qui contraxit ex metu levi; alias in-

numera matrimonia nulla essent. Ad metum autem gravem refertur metus reverentiæ, qualis debetur patri, matri, avo, aliisque locum parentum habentibus, si ad eum accedant verbera, minæ, aut timor gravis mali; secus, si solam pariat quandam erubescenciam. Quod si contrahatur matrimonium ex metu gravi incusso ab altero ex contrahentibus, iste non potest resilire ratione illatæ injuriæ, ut multi sentiunt; quamquam alii sentiant probabiliter, utique id licere, cum matrimonium fuerit nullum; verum hæc ultima sententia, ut ego sentio, solum potest locum habere, cum injuria potest alia via reparari. Ex data in genere doctrina solvi possunt particulares quæstiones, quæ in hac materia oriri possunt.

83. *Quæst. 8.* Quale sit impedimentum *Ordo Sacer?* R. majores Ordines, quos Sacros vocamus; dirimere matrimonium ejus, qui non coactus eos susceperit. Constat ex *c. diacono, & c. litterarum, & ex Extrav. antiqua de voto. Sed quod impediatur matrimonium (Ordo Sacer) ex constitutione Ecclesiæ habet*, inquit D. Th. in 4. d. 37. *quæst. 1. ar. 1.* cui subscribit maxima pars Doctorum contra aliquos docentes, Ordinem Divino jure irritare matrimonium. V. Continuatores Tournely.

Aliud impedimentum est *ligamen*, vi cujus is, qui ligatus est conjugii adhuc viventi, invalide contrahit cum alio. Quod si moraliter certus de morte conjugis, alium accipiat, non peccat; verum si prior forte compareat, tenetur ad eum redire, dimisso posteriore; quia secundum conju-

gium, etsi fide bona contractum, re vera nullum fuit.

84. *Quæst. 9.* Unde oritur impedimentum publicæ honestatis? R. ex sponsalibus, & matrimonio rato; ita ut qui cum aliquo sponsalia, vel ratum matrimonium contraxit, nequeat valide contrahere cum consanguineis ejus cum quo iniit sponsalia, vel matrimonium ratum. Cum hoc tamen discrimine, quod sponsalia post Tridentinum solum irritant usque ad primum gradum, si valida fuerint, minime vero si fuerint invalida; matrimonium vero ratum usque ad quartum, idque etiam si istud fuerit nullum, nisi nullitas sit ex defectu consensus. Non oritur autem hoc impedimentum ex sponsalibus incertis, hoc est, contractis cum persona incerta v. g. cum una ex filiabus: constat *ex c. un. de spons in 6.* Neque ex conditionatis, si ante impletam conditionem cum alia persona contrahitur per verba de præsentis. *Ex declar. Bonif. VIII.*

85. Oritur autem impedimentum publicæ honestatis ex matrimonio clandestino, cum ex declaratione Pii V. oriatur ex quovis matrimonio nullo; modo nullitas non sit ex defectu consensus. Oritur etiam ex sponsalibus validis, etiam postea mutuo consensu, vel alia justa causa dissolutionis, ut constat ex declar. S. Cong. approbata ab Alex. VII. die 5. Jul. 1668. Denique notandum est id, quod habetur in cap. un. *de spons in 6.* nempe matrimonium ratum invalidum non inducere impedimentum in præjudicium priorum sponsalium. Unde si quis post

sponsalia valide contracta cum una, ducat ejus sororem, antequam rem habeat cum secunda, potest, ac tenetur contrahere cum prima, cum matrimonium fuerit nullum.

86. *Quæst. 10.* Quænam ætas requiritur ad valorem matrimonii? R. ex jure Ecclesiastico requiri in viro annum 14. completum, & in femina duodecim. Hinc nullum est matrimonium impuberum, etiamsi dies tantum pauci desint, ut colligitur *ex c. ex litteris: donec compleat puer annum decimum quartum, expectet.* Dicunt vero Canones, validum esse matrimonium, si malitia suppleat ætatem, quod in puero locum habet, cum constat eum esse aptum ad generandum & habere cognitionem vinculi conjugalis, quæ redat consensum perfectum. Ita D. Th. in 4. d. 36. q. un. art. 5. Quod si puer, completo anno ætatis suæ 14. nequeat coire, non ideo ineptus est ad matrimonium; cum ea sit impotentia tantum temporanea, quæ non est inter impedimenta numeranda.

87. *Quæst. 11.* Quid est affirmitas, & quomodo dirimat matrimonium. R. 1. est propinquitatis personarum, nata ex copula carnali, sive licita, sive illicita. Gradus affinitatis accipiuntur eadem omnino ratione ac in consanguinitate, ita ut qui est consanguineus uxoris in primo gradu sive rectæ, sive transversæ lineæ, is marito sit affinis in eodem gradu. Hoc autem impedimentum contrahitur, cum vir rem habet cum consanguinea uxoris, vel uxor cum consanguineo viri. Et quamvis de jure antiquo extenderetur usque ad septimum gradum, novo ta-

men jure restrictum est ad quartum gradum ex copula licita, & ex Tridentino ad secundum tantum ex copula illicita. Omnis autem affinitas, orta ex affinitate sublata est per Concilium Lateranense.

88. Ex quo deduces sequentia. 1. qui rem habuit cum sorore sponsæ suæ, cum neutra potest valide contrahere absque dispensatione: imo nec cum earum consobrina, vel matertera. 2. potest quis ducere affinem fratris sui etiam in primo gradu, v. g. duo fratres possunt ducere duas sorores imo pater, & filius possunt ducere matrem, & filiam. 3. Titius potest ducere successivè Titiam, & Bertam, quæ fuerunt uxores Caji, & Sempronii fratrum. Pariter Titius, qui duxerat sororem Caji, post hujus mortem, ejusque sororis, potest ducere Bertam uxorem Caji. 4. Post matrimonium si conjux rem habeat cum consanguinea alterius conjugis, contrahit impedimentum ad petendum debitum, modo incestus sit cum consanguineis in primo, vel secundo gradu; quod enim hujusmodi impedimentum non extendatur ultra secundum gradum, constat ex declaratione S. C. confirmata decreto Greg. XIII.

89. An autem metus, & ignorantia excusent ab impedimento petendi debitum? res est incerta. Censeo autem 1. cum communi sententia, metum gravem, sicut excusat a lege Ecclesiastica, sic etiam excusare a pœna, nisi sit in contemptum legis, quomodo DD. interpretantur textus, qui in contrarium afferri solent. Censeo secundo, ignorantiam juris, sive legis humanæ pro-

hibentis probabilius tollere impedimentum, cum pœna sit imposita a lege humana; adeoque is, qui cum ignorantia contra illam agit, sicut excusatur a transgressione legis, ita ab ipsius pœna. Multo magis excusat ignorantia facti, v. g. si quis sciens quidem legem prohibentem petitionem debiti, accedat ad feminam, quam nescit esse sibi consanguineam. Non ita certum est de ignorantia pœnæ, quæ probabilissime non excusat, quamvis alii satis probabiliter contra sentiant.

90. Quæst. 12. Quid de impedimento clandestinitatis? R. matrimonium dicitur late clandestinum, quando fit coram Parocho, & testibus, sed omissis per malitiam denuntiationibus & tunc validum est, sed illicitum. Sed *strictè* loquendo clandestinum dicitur, quod privatim contrahitur absque præsentia Parochi, & testium, atque hoc esse omnino nullum declaravit Concilium Trid. Sess. 24. c. 1. his verbis: *Aut aliter, quam præsentè parochi, vel alio Sacerdote de ipsius parochi, vel ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos præsentè decreto irritos facit, & annullat.* Verum in locis infidelium, aut hæreticorum ubi Tridentinum non est receptum, matrimonium sine Parocho, & testibus est omnino validum, non secus ac ante decretum Tridentini. Idem dico de matrimoniis infidelium in quocumque loco contrahantur.

91. Quod ad fideles attinet, etiam peregrini nequeunt valide contrahere in loco, ubi receptum est Tridentinum, nisi coram Parocho; quoad contractus enim obligantur legibus loci, in quo contrahunt. Si quis vero se transferret ad locum, ubi non viget Tridentinum, vel illac forte transiret, non potest valide contrahere sine Parocho, & testibus, nisi illuc transferret domicilium. Ita declaratum est a S. C. 14. Aug. 1727. quæ declaratio fuit approbata ab Urbano VIII. & iterum confirmata a Bened. XIV. in ep. *paucis abhinc diebus*, data 19. Martii 1758.

92. Parochus autem est quicumque habet ordinariam jurisdictionem in contrahentes; communiter autem intelligitur parochus domicilii, non tamen originis; item Episcopus, vel ejus Vicarius in sua Diocesi, Vicarius Capituli, & Abbates jurisdictione Episcopali gaudentes circa suos subditos. Parochus autem valide assistit, etiam excommunicatus, & non Sacerdos, potestque alii Sacerdoti vices suas præbere ex Trid. *Sess. 24. c. 1.* nec requiritur, ut re vera sit Parochus, sed quod habeat titulum, saltem coloratum, ita ut communi errore Parochus judicetur, nec sit intrusus absque ullo titulo. Potest autem Parochus assistere nuptiis sui parochiani etiam extra parochiam, & adhuc contradicente parochio illius loci, ut scribit Fagn. lib. 4. in *c. quod nobis*, & constat ex pluribus decretis S. C. cum non sit actus jurisdictionis contentiosæ.

93. Ubi duo sunt parochi ejusdem parochiæ, potest quis assumi, etiam invito altero. Quod si duo habeant domicilia in diversis parochiis,

multi dicunt adhibendum esse parochum ejus, in qua tunc habitant; sed communissime, & valde probabiliter alii sentiunt matrimonium posse contrahi in quacumque parochia, modo in utraque sponsi æqualem habuerint, vel fere æqualem habitationem, quia in utraque possunt recipere Sacramenta; & confirmatur ex *c. 2. de sepul. in 6.* modo fictitie domicilium non transferatur, ut sæpe S. C. declaravit; secus vero si domicilium vere quis transferat etiam ad finem matrimonii contrahendi. Notat autem Bened. XIV. Parochum ruralem non esse proprium, quando rus itur causa recreationis, non vel pro rusticanis negotiis, ideoque matrimonium valide coram eo celebrari non posse. *Notif. 33. n. 7.* Quod intellige, si sponsus brevi tempore ruri degit, ut ex Barbosa, & aliis colligit Aversa.

94. Ex quamvis ex præcepto adhibendus sit parochus contrahentis illius, in cujus parochia matrimonium celebratur; sufficit tamen ad valorem, si alterutrius pastor assistat, idque etiam extra propriam parochiam. Peccaret tamen graviter parochus, qui in alterius parochia absque ejus Parochi venia sponso solemniter benediceret. Quod ad vagos attinet, isti possunt contrahere coram quolibet parochio, etiam si alter tantum sit vagus; nequit tamen Parochus eis assistere, nisi inquirendo prius de ipsorum, libertate, ut monet Trid. & deinde petendo veniam ab Episcopo, sine qua valide quidem assisteret, sed graviter peccaret. Peregrini autem; qui exiguo tempore domo absunt non possunt contrahere coram parochio loci, ubi sunt pere-

grini; bene vero si alicubi domicilium figunt pro majore anni parte, ut famuli, studiosi, cet. quia contrahunt ibi domicilium parochiale. Alia de militibus, de ægrotis in Hospitali degentibus, de puellis degentibus in *Conservatoriis*, cet. vide apud Auctorem.

95. *Quæst. 13.* Quænam præsentia requiratur in paroco, & testibus? R. non sufficit eorum presentia tantum materialis, sed requiritur etiam moralis, ita ut advertere possint, quid agatur, & de eo testari. Non est tamen opus, ut ipsi videant contrahentes, modo audiant, & intelligant verba contractus, aut saltem videant signa consensus. Valet autem matrimonium, etiamsi Parochus nihil proferat, imo etsi invitus, aut injuria coactus intersit, ut sæpe declaravit S. C. Peccant autem graviter sic contrahentes ob injuriam, quæ irrogatur Sacramento, & Ecclesiæ, cum parochus ut persona publica assistit; & in aliqua Diœcesi prohibetur sub pœna excommunicationis. Notant autem Salmant, & alii, id sine peccato fieri posse, si parochus sine causa nolit assistere, nec Superior adiri possit.

96. *Quæst. 14.* Quænam impotentia dirimat matrimonium? R. impotentia perpetua, & antecedens matrimonium. Quare si temporanea sit orta ex aliquo morbo, aut vitio naturaliter curabili, certe non dirimit matrimonium; neque illud dirimit, si matrimonio superveniat. Quod si antecedit, sed nequeat auferri nisi per miraculum, aut cum peccato, vel periculo mortis, irritat matrimonium ex *c. fratern. de frig. & ma-*

lef. Jam vero impotentia ex quatuor capitibus oriri potest; scilicet ex maleficio, ex frigiditate, ex improportione, ex mixtione sextus. Si ex maleficio oriatur, nec ullo remedio humano tolli possit intra triennium, impotentia censetur perpetua, & est impedimentum dirimens, ut docet D. Th. in 4. d. 34. q. un. ad 3. Si maleficio alio auferatur maleficio, quod illicitum est, matrimonium etiam censetur invalidum ex eodem D. Th. & Bonav. Quod si auferatur, amovendo signum, validum, & licitum erit.

97. Si impotentia oriatur ex frigiditate, post triennii experimenta nullum censetur matrimonium. Idem sentiunt D. Th. & Antoninus, cum ex nimio calore nequit haberi copula conjugalis; sed Cabassutius, & Tournelyus ajunt, juvenes ea de causa minime separandos, cum tractu temporis fervor ille decreseat, & possint fieri habiles ad generandum. Potest quoque esse impedimentum abominatio viri erga mulierem, si ob ejus deformitatem non possit excitari ad copulam, ut ait D. Th. q. 68. a. 1. ad 5. In quo eventu, non secus ac in maleficio conceditur triennium conjugibus, in quo licet copulam experiri ex *c. laudab.* Aliud impotentix caput est feminæ improportio ob vasis naturalis arctitudinem. Et quamvis ea tolli possit per incisionem; si mortis sit periculum, matrimonium est tamen nullum. Id certum est ex *c. fraternit. de frig.* atque etiamsi cum eo mortis periculo incisa sit, & facta idonea; quod enim ab initio nullum est, tractu temporis non convalescit. Idem di-

cunt DD. multi cum S. Antonino, quoties ex incisione imminet periculum gravis morbi; & quidem practice loquendo verum est, cum etiam tunc temporis non desit morale periculum mortis.

98. Denique impotentia oriri potest ex mixtione sexus, cum alter conjugum est hermaphroditus. Tunc autem si alter sexus prævaleat, eo tantum uti potest; si uterque sit par, ei datur optio; ita tamen, ut quem semel elegerit, semper retineat. Qua ratione valide contrahunt, cum vere sint potentes ad usum generationis. Non ita evirati, & eunuchi, quando carent utroque teste; secus si unum saltem habeant integrum testiculum. Const. ex bulla Sixti V. *Cum frequenter*. Valide autem contrahunt senes, & steriles, quia potentes sunt ad copulam, etsi non prolificum, aut nullum semen emittant. Atque idem est de iis, quæ non edunt foetum, nisi mortuum, vel non nisi cum periculo vitæ. Impuberes vero ratione utentes jure tantum Ecclesiastico invalide contrahunt, cum eorum impotentia sit temporanea.

99. *Quæst. 15.* Quid de impedimento raptus? Raptus est abductio feminæ de loco in locum matrimonii causa. Hinc non sufficit, si mulier de uno in aliud ejusdem domus cubiculum a viro transferatur, etiamsi per vim illam cognoscat: sufficit vero si transferatur in locum separatum, in quo illa sit sub potestate viri, quamvis ibi eum eo rem non habeat. Debet tamen abduci matrimonii causa; quicquid enim alii contra septiant, non est

impedimentum raptus feminæ, libidinis tantum exercendæ causa, cum finis Concilii solum fuerit consulere libertati matrimonii. Quare nec impedimentum incurrit rapiens feminam, non invitam, nec repugnantem, licet repugnent parentes. Incurrit tamen pœnas raptoribus impositas. Quid si mulier virum rapiat? Communis est opinio non incurri impedimentum, quod solum a Concilio imponitur viro rapienti.

Nota, raptorem, præter impedimentum, subire excommunicationem ipso jure, sicut & omnes ei auxilium præbentes. Sed non nisi post judicis sententiam subjacet aliis pœnis, puta, dationi mulieris, infamiæ, inhabilitati ad dignitates, & amissioni gradus.

CAPUT VIII.

De revalidando Matrimonio, & de impedimenti dispensatione.

100. Nota: Matrimonium potest esse nullum ob impedimentum juris naturæ, vel ob impedimentum ab Ecclesia impositum. Circa 1. nequit Ecclesia dispensare; bene vero circa secundum, ut experientia constat. Ubi vero dubitatur de valore matrimonii contracti, post diligentem inquisitionem præsumi potest esse validum. Quod si de illius impedimento Ecclesiastico est vera probabilitas, & simul de ipsius valore, præsumitur Ecclesia velle in eo, si forte adsit, dispensare propter bonum animarum. Ita DD. communiter.